

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

**PRINCIP PARTICIPACE V NÍZKOPRAHOVÉM
ZAŘÍZENÍ**

Vedoucí práce: Doc. Michal Kaplánek, Th.D.

Autor práce: Jiří Vorel

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Ročník: III

2010

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

18. března 2010

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. Michalovi Kaplánkovi, Th.D.
za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH

Úvod.....	7
1 Obecné pojetí termínu participace	9
1.1 Vymezení pojmu participace.....	9
1.2 Stupně participace	10
1.3 Důsledky a ukazatele participace a charakteristické znaky správné participace na životě společnosti.....	13
2 Nízkoprahová zařízení.....	14
2.1 Vymezení pojmů	15
2.1.1 Nízkoprahovost	15
2.1.2 Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež.....	16
2.2. Cíle NZDM	17
2.3 Cílová skupina NZDM.....	18
2.4 Základní typy nízkoprahově organizovaných služeb.....	19
2.5 Služby poskytované v NZDM.....	20
2.5.1 Volný vstup a pobyt v zařízení.....	21
2.5.2 Sociální služby	21
2.5.3 Volnočasové aktivity.....	21
2.5.4 Aktivity a činnosti zaměřené na prevenci	22
3 Pohled na součastnou participaci v NZDM	22
4 Výzkum	25
4.1 Předmět výzkumu.....	25
4.2 Výzkumná otázka.....	26
4.3 Volba metody a její zdůvodnění	26
4.4 Výběr zařízení a získání dokumentů	26
4.5 Cílové skupiny a možnosti činností ve vybraných NZDM.....	28
4.5.1 Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Bouda v Českém Krumlově	28
4.5.2 Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Pixla v Plzni	29
4.5.3 Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Klídek v Hradci Králové	29
4.5.4 Nízkoprahový klub pro mládež Pacifik v Praze.....	30

4.5.5 Nízkoprahový klub pro mládež Velryba v Písku	30
4.5.6 Nízkoprahový klub pro mládež Vrabkar v Jihlavě	30
4.5.7 Salesiánské středisko dětí a mládeže - Klub Oráč v Českých Budějovicích	31
4.6 Postup při výzkumu	31
4.7 Vlastní zkoumání	31
4.7.1 Uzavírání smluv a kontraktů s klienty	32
4.7.2 Návrhy, nápady a připomínky klientů k činnosti zařízení	33
4.7.3 Příprava a vlastní realizace činností a aktivit klienty.....	35
4.8 Shrnutí zkoumání	37
Závěr.....	38
Seznam použitých zdrojů	40
Seznam zkratk	44
Abstrakt.....	45
Abstract.....	46

Úvod

Participace se jako činnosti uplatňuje na různých úrovních počínaje prostřednictvím lokálním přes regionální a celostátní až po kontinentální a světové. Těžiště činnosti ovšem spočívá s prostředí místním, kde děti a mladí lidé žijí, chodí do školy, pracují nebo tráví svůj volný čas. V dnešní době mnoho mladých lidí tráví svůj čas na ulici, v hospodách nebo hernách. Může to být dáno tím, že nemají zájem o mimoškolní aktivity nebo si je nemohou dovolit. Jsou tak díky tomu vystaveny nebezpečí různých sociálně patologických jevů, které mohou být důsledkem tohoto stylu trávení volného času. Aby se takovému neorganizovanému stylu trávení volného času zabránilo, existují v dnešní době nízkoprahová zařízení, která přichází se svou nabídkou činností a programů. Jejich cílem je právě minimalizace těchto rizik ve smyslu sklouznutí mladých lidí k sociálně patologické činnosti a nabídnout jim alternativu a možnosti, jak mohou trávit svůj volný čas.

Když už toto nízkoprahové zařízení v určité lokalitě vznikne a získá si svou základní programovou nabídkou klienty, aby jej navštěvovali, nemělo by zůstat jen u toho. Je třeba, aby zařízení bralo klienta jako subjekt, který se aktivně zapojuje do chodu zařízení a není zařízením brán jen jako objekt jejich služby a činnosti. Tím, že je na klienta nahlíženo jako na subjekt, zvyšuje se jeho možnost participace v tomto zařízení. Jde tak o spojení participace a nízkoprahových zařízení a práce se tímto spojením bude zabývat.

Cílem této práce je zjistit, zda sezmíněná participace v nízkoprahových zařízeních skutečně děje a není jen psaná a reklamovaná zařízeními. Jako metodu zjištění jsem užil analýzu dokumentů a výzkum byl prováděn ve vybraných Nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež v České republice.

Práce je rozdělena do čtyř kapitol. V první kapitole Obecné pojetí participace je vymezen pojem participace. Je zde dále uvedeno jaké jsou stupně participace, důsledky a ukazatele participace a charakteristické znaky správné participace na životě společnosti. Druhá kapitola se zabývá nízkoprahovým zařízením, kdy jsou na začátku vymezeny dva pojmy a to pojem nízkoprahovost a nízkoprahové

zařízení pro děti a mládež. Dále je zde kapitole uvedeno, jaké jsou cíle NZDM jaká je cílová skupina těchto zařízení, jaké máme základní typy nízkoprahově organizovaných služeb a kapitolu uzavírá téma služby poskytované v NZDM. Třetí kapitola nese název Pohled na současnou participaci v Nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež, kdy se jedná o takové mé zamyšlení či úvahu, jak to je a mělo by být s participací v těchto zařízeních. Závěrečná čtvrtá kapitola se zabývá výzkumem. Je zde vymezeno co je předmětem výzkumu, výzkumná otázka, na kterou tato práce reaguje, jaká byla použita metoda výzkumu a její zdůvodnění, jaké jsou vybrané zařízení a dokumenty, kterými se výzkum zabývá. Dále jsou uvedeny cílové skupiny a možnosti činností ve vybraných zkoumaných NZDM a jak jsem postupoval při zkoumání. Na závěr této kapitoly je uvedeno vlastní zkoumání, které se vykrystalizovalo díky provedené metodě analýza dokumentů, na jejímž základě byly zvoleny tři okruhy, díky kterým je možné zodpovědět výzkumnou otázku této práce.

Práce vychází z literatury od Břetislava Houfbauera, Petra Klímy, Jiřího Kovaříka, Zuzany Tomanové a docenta Michala Kaplánka. Čerpá také z internetových stránek České asociace streetwork a Standardů kvality služeb pro NZDM. Výzkum práce pak vychází z literatury Jana Hendla a také dokumentů zmíněných v tabulce v části 4.4 Výběr zařízení a získání dokumentů.

1 Obecné pojetí termínu participace

V první kapitole se budu zabývat pojmem participace, který nejdříve ozřejmím jeho vymezením. Dále seznámím se stupni participace, které jsou rozděleny do osmi částí a tento model se nazývá tzv. participační žebřík. Na závěr kapitoly zmíním důsledky a ukazatele participace a charakteristické znaky participace na životě společnosti.

1.1 Vymezení pojmu participace

„Participace neznamena „pustit děti k moci“ anebo „předat dětem velení“. Participace znamená sdílet rozhodnutí, které se týkají vlastního života a života společenství, a společně nalézat řešení problémů. Přitom nejsou děti kreativnější, demokratičtější nebo otevřenější než dospělí. Jsou jenom jiné, a z tohoto důvodu vnášejí do rozhodovacích procesů nové aspekty a perspektivy.“¹

Myšlenka naslouchat názorům a postojům mladých lidí začala být intenzivněji řešena zejména v USA, Kanadě a v Austrálii přibližně v 70. letech 20.století. V zemích západní Evropy se téma participace mladých lidí dostalo do centra pozornosti odborníků a politiků o něco později.²

Ať už dospělí (včetně rodičů a učitele) mají nebo nemají radost z toho, že byla spojenými národy přijata a ratifikována Úmluva o právech dítěte, je právě tato Úmluva legislativním základem pro právo mladých lidí na participaci. Úmluva je dnes obecně vnímána jako historicky první konsekvence, v níž je zakotveno, že dítě má co říci k procesům, které ovlivňují jeho život. Významným přínosem tohoto dokumentu bylo zvýraznění nutnosti přijímat pohledy mladých lidí a diskutovat s nimi o jejich názorech a postojích. V Úmluvě právo dětí na

---

¹ SCHRÖDER, Richard. *Kinder reden mit! Beteiligung an Politik, Stadtplanung und –gestaltung*. Wienheim; Basel 1995, 14, cit. dle Stange/Tiemann, *Alltagsdemokratie und Partizipation*

² Srov. KAPLÁNEK, M. *Formy participace v pedagogice volného času*. [online]. České Budějovice, Teologická fakulta, Katedra pedagogiky. 2006 – 2010 [cit. 2010-02-26]. Dostupné z WWW: <http://www.tf.jcu.cz/katedry/kpd/pvc/studijni_materialy>.

participaci vyjadřují dvě skupiny článků. První se zaměřují na formy a podmínky participace. Články 12, 13, 14, 15, 31 a 40 dávají dětem právo vyjadřovat své názory a svá stanoviska ústně, písemně nebo jinými komunikačními způsoby a prostředky. Článek 12, který je mnohými pokládán za nejdůležitější participační článek, požaduje, aby názory dětí byly respektovány a brány vážně, má-li nějaké rozhodnutí ovlivnit jejich život. Zatímco některé články se vztahují k právu dítěte participovat jako jednotlivec, článek 15 mluví o právu jeho participace jako člena skupiny. To je důležité, protože ve skupině se děti učí poznávat moc organizace, taktiku a postupy demokratického procesu. Skupinou může být jak rodina, tak skupina vrstevníků (učí dítě účinněji jednat ve světě dospělých). Společně mohou být silnější než jako jednotlivci. Článek 31 specifikuje spoluúčast dětí v kulturních a společenských činnostech a články 12 a 40 se týkají participace dětí v soudním systému.³

Aktivity spjaté s participací se uplatňují na různých úrovních počínaje prostřednictvím lokálním přes regionální a celostátní až po kontinentální a světové. Těžiště činnosti spočívá s prostředím místním, kde děti a mladí lidé žijí, chodí do školy, pracují a tráví svůj volný čas. Z tohoto základu mohou vycházet a rozšiřovat obsah a dosah svých aktivit novými mezilidskými kontakty, zájmem o otázky veřejného prospěchu a praktickou angažovaností. Participace je v dnešní době neodmyslitelnou součástí výchovy k demokratickému občanství. Jednotlivce i jejich skupiny učí překračovat vlastní zájmy a v úvahu brát potřeby druhých lidí i celé společnosti.⁴

1.2 Stupně participace

Roger Hart vytvořil osmistupňový model participace dětí, tzv. participační žebřík. Jednotlivé stupně jsou seřazené podle náročnosti a míry zapojení žáků do rozhodování. Skutečná participace podle Harta začíná ale až od čtvrtého stupně,

---

³ Srov. KOVAŘÍK, J. a kol. Dětská práva, právní vědomí, participace dětí a sociální služby. Zdravotně sociální fakulta: České Budějovice, 2001. s. 143.

⁴ Srov. HOFBAUER, B. *Participace dětí a mládeže na životě společnosti*. Duha:2003. s. 17.

zatímco v prvních třech převládá spíše pasivní účast.⁵ Nebo přesněji řečeno, první tři stupně se dají nazvat jako falešná participace, stupeň čtvrtý, pátý a šestý jako skutečná participace, sedmý stupeň jako samospráva a osmý poslední stupeň jako spolupráce. Blíže teď uvedu všech osm stupňů participace.⁶

První stupeň je manipulace, kdy děti vystupují jako poradci, vyjadřují se k problémům, ale nezískávají zpětnou vazbu. Jde tedy spíš o uplatnění zájmů dospělých než dětí. Příkladem může být vyplňování hodnotícího dotazníku, kdy se ale nedozvědí, jak byly odpovědi interpretovány, vyhodnoceny a k čemu slouží.

Druhým stupněm je dekorace, kdy děti konají činnost, ale nemají do jejího obsahu a do její organizace co mluvit. Příkladem je veřejné kulturní vystoupení, kdy učitel umělecké výchovy vše připraví, vybere účinkující do role, nacvičí, zorganizuje a děti vystoupí.

Dalším stupněm je tokenismus, kdy jednotlivé děti jsou využívány jako účastníci a prezentováni jako mluvčí, ale nemají možnost přípravy ani možnost vyjadřovat se za své vrstevníky. Příkladem je vystupování dětí v různých jednáních a setkáních jako „zástupci naší školy“, „žáci školy XY“, „maturanti“. Byli vybráni vedením školy nebo se přihlásili sami, případně byli vybráni v rámci volby, ale neznají názory a potřeby těch, jejímž jménem mají vystupovat, ani otázky, ke kterým se budou vyjadřovat. Osobní názor bývá prezentován jako skupinový. Jejich účast na těchto setkání není rovnoprávná, je účelová, má dokázat, že k mínění dané skupiny se přihlíží.

Čtvrtý stupeň se dá nazvat jako „byli informováni“, kdy dospělí sice rozhodují sami, ale poskytují účastníkům určité informace. Děti jsou dobře informované, rozumí smyslu a významu, vědí proč se zapojily a znají svou úlohu a ztotožňují se s ní.

---

⁵ Srov. KOVAŘÍK, J. a kol. *Dětská práva, právní vědomí, participace dětí a sociální služby*. s. 121.

⁶ Srov. Tamtéž s. 121. a také VIDLÁKOVÁ, J. *Podoby žákovské participace*. [online] 27. 10. 2007 [cit. 2010-02-26]. Dostupné z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/1675/PODOBY-ZAKOVSKY-PARTICIPACE.html>>.

Další stupeň „bylo s nimi projednáno“ vypovídá o tom, že s dětmi byla akce projednána už ve stádiu přípravy. Děti jsou informované a účastní se činnosti. Rozhodnutí provádí vedoucí, ale zohledňují přitom názory dětí.

Šestý stupeň se zakládá na tom, že dospělými bylo navrženo a děti se podílejí. Děti se po projednání podílejí i na organizaci činnosti. Příkladem může být situace, kdy učitel navrhne hlavní téma třídního projektu, stanoví základní požadavky na obsah a způsob zpracování nebo se v této fázi podílejí žáci. Organizují a uskuteční projekt podle přijatého zadání a podílení se na vyhodnocení.

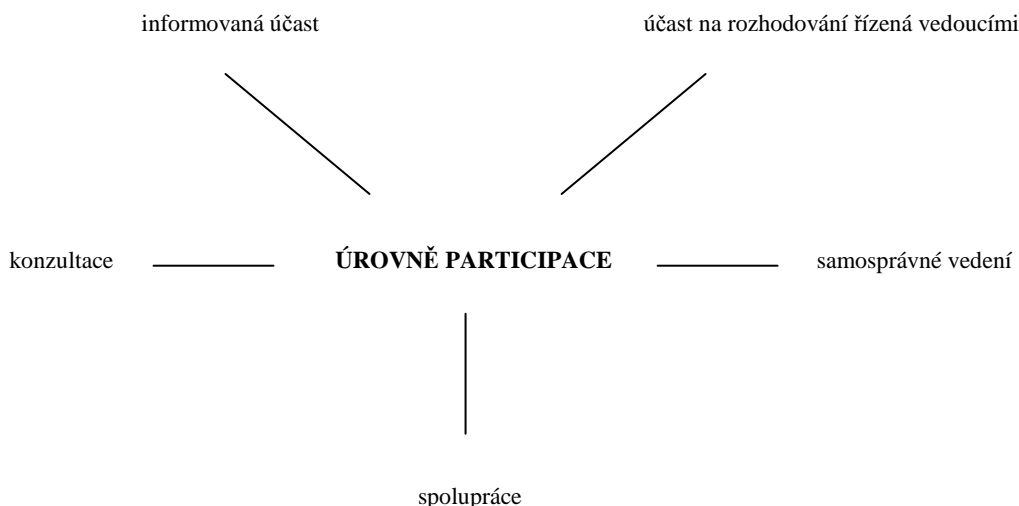
Sedmým stupněm je „dětmi navrženo a řízeno“, kdy děti samostatně pro sebe navrhly a zorganizovaly činnost. Dospělí mají roli kontroly a podílejí se na vyhodnocení, hrají spíše jen podpůrnou roli.

Posledním stupněm je „dětmi navrženo“. Děti navrhly, tedy organizují a dospělí se podílejí na společné činnosti. Tento druh činnosti počítá s dospělými jako s účastníky, kterým je umožněno podílet se. Jako příkladem je společná třídní akce s rodiči, žákovské divadlo, různá vystoupení a představení připravená dětmi a jiné.

Tento Hartův model nám nabízí stupně participace z pohledu zapojení mladých lidí na rozhodovacích procesech. Naproti tomu P. Treseder, který ve svém modelu navazuje na Harta, nabízí pohled na stejnou problematiku spíše z hlediska úlohy vedoucího (případně učitele) a vedení organizace (školy). Zabývá se ovšem pouze participací na úrovni skutečné participace, samosprávy a spolupráce (dle Hartova modelu stupně 4-8). Protože se neorientuje tolik na hodnocení míry participace, ale spíše na způsob jejich podpory ze strany vedoucích, není jeho model uspořádaný hierarchicky (nemluví o stupních), ale spíše kruhově.⁷ Nejlépe to znázorňuje následující schéma.

---

⁷ Srov. KAPLÁNEK, M. *Stupně participace*. [online]. České Budějovice, Teologická fakulta, Katedra pedagogiky. 2006 – 2010 [cit. 2010-02-26]. Dostupné z WWW: <http://www.tf.jcu.cz/katedry/kpd/pvc/studijni_materialy>.

1.3 Důsledky a ukazatele participace a charakteristické znaky správné participace na životě společnosti

Jestliže místní a regionální úřady podporují a prosazují účast mládeže na veřejném životě, přispívají také významným způsobem k sociální integraci mladých lidí, pomáhají jim vypořádat se s výzvami a nesnázemi mládeže, ale také s výzvami moderní společnosti, ve které často převládá anonymita a individualismus. Děti získávají pozitivní sebevědomí, smysl pro pocit kompetence, kontroly a účinnosti (efektivnosti), získávají i zvýšený smysl pro spravedlnost, zvýšenou citlivost vůči perspektivám a potřebám druhých. Dále získávají patřičné dovednosti, zvýšené chápání demokratických hodnot a chování, odstartují celoživotní participaci na životě společnosti.⁸

Jestliže se participace ve společnosti vyskytuje, společnost ji praktikuje a snaží se s ní pracovat, pak tato společnost má určité charakteristiky správné participace na životě společnosti. Jsou jimi například úcta k dítěti jako k lidské bytosti, vzájemná úcta, informovanost, průhlednost, spravedlivý výběr účastníků, svoboda výběru, včetně odmítnutí participace, aniž by hrozily výčitky. Dále pochopení dětí a jejich participace v definování cílů jejich aktivit, pochopení dětí vzhledem

⁸ Srov. KOVAŘÍK, J. a kol. *Dětská práva, právní vědomí, participace dětí a sociální služby*. s. 132 – 133.

k důvodů určitých důsledků, sdílení citů, děti se navzájem podporují, spravedlivé sdílení příležitostí přispívat a být slyšen, vytváření příležitostí pro vyšší rozvoj kompetencí, uvážlivé zacházení s rozdíly a rozložení moci, kritické uvažování, hodnocení na úrovni skupiny a jednotlivce, vytváření struktur, které zajistí, aby participace dětí vypadalo přirozeně, výsledné změny, děti hrají roli v rozhodování a realizaci cílů, pomoc dětem utvářet si a vytvářet názory, základem jsou vlastní zájmy a záležitosti dětí, děti dostávají skutečnou zodpovědnost a vliv, vytváření procesů, které děti podpoří v jejich angažovanosti, k nimž dají sami podnět.⁹

Aby participace v místním a regionálním životě byla trvalá, úspěšná a smysluplná, je potřeba více než jen rozvoj nebo restrukturalizace politických či administrativních systémů. Účast mládeže na veřejném životě musí zaručit, že kulturní prostředí respektuje mladé lidi a počítá také s jejich rozličnými potřebami, okolnostmi a úsilím. Měl by také zahrnout prvky zábavy a potěšení.¹⁰

2 Nízkoprahová zařízení

Ve druhé kapitole nejprve vymezují dva pojmy. Těmito pojmy jsou nízkoprahovost a nízkoprahová zařízení pro děti a mládež. Po té následuje zaměření se na cíle NZDM a na jejich cílovou skupinu, pro které jsou tato zařízení určena. Na závěr kapitoly se zabývám nízkoprahové organizovanými službami a službami poskytovanými v NZDM.

---

⁹ Srov. KOVAŘÍK, J. a kol. *Dětská práva, právní vědomí, participace dětí a sociální služby*. s. 133.

¹⁰ Srov. KAPLÁNEK, M. *Formy participace v pedagogice volného času*. [online]. České Budějovice, Teologická fakulta, Katedra pedagogiky. 2006 – 2010 [cit. 2010-02-26]. Dostupné z WWW: <http://www.tf.jcu.cz/katedry/kpd/pvc/studijni_materialy>.

2.1 Vymezení pojmů

2.1.1 Nízkoprahovost

Nízkoprahová zařízení se hlásí k principům poskytování sociální služeb. Jako princip svého fungování si definují pojem nízkoprahovost, který znamená, že tato zařízení realizují svoji službu tak, aby byl umožněn maximální přístup do těchto zařízení. Poskytovat sociální pomoc nízkoprahově tedy znamená: „snižování sociálních, psychologických, časových, prostorových a finančních bariér, které by bránily cílové skupině vyhledat prostory zařízení (např. streetworker přímé klienty vyhledává a sám je oslovuje v jejich přirozeném prostředí) či využít nabídky poskytovaných služeb.“¹¹

Pracovníci těchto zařízení při kontaktu s klienty nevyžadují žádná osobní data, nepotřebují znát ani celá jejich jména klientů. Jakákoliv dokumentace obsahující osobní údaje klienta musí být vedena s jeho souhlasem a s právem do ní nahlížet.

Zařízení má být umístěno v takovém prostředí, které je pro mladé lidi co nejlépe dostupné. Provozní doba služby odpovídá potřebám mladých lidí, je otevřeno v době, kdy mohou přijít do zařízení. Proto je většina klubů otevřena v odpoledních hodinách, kdy mladí lidé už nemají školu. Zároveň je provozní doba služby stabilní. Služba by měla být nastavena tak, aby případná spoluúčast cílové skupiny na jejich nákladech odpovídala jejich dostupnosti. Vychází se přitom z toho, že je třeba vzít v úvahu finanční možnosti dítěte, nikoliv rodičů. Mladí lidé využívají služby nejčastěji na základě vlastního rozhodnutí, s prostředky, které mají běžně k dispozici. Vzhled zařízení přes vybavení až po chování pracovníků by měl být takový, aby neodrazoval mladé lidi z hlediska jejich vnímání pro ně bezpečného a příjemného prostředí. Mládež by měla získat

---

¹¹ Srov. Česká asociace streetwork. *Publikace Pojmosloví Nízkoprahových zařízení pro děti a mládež*. [online]. 2006 – 2010 [cit. 2010-02-26]. Dostupné z WWW: <http://www.streetwork.cz/images/download/Pojmoslovi_text.pdf>.

zároveň pocit, že se do služby může zapojit a že v ní může být přijata jak ostatními klienty tak i pracovníky.¹²

2.1.2 Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež

Nízkoprahové zařízení (laicky též nízkoprahové kluby) jsou určeny dětem a mládeži, kteří tráví svůj volný čas touláním na ulici, v partě či jinak neorganizovaně. Tato zařízení se snaží přiblížit se cílové skupině vytvořením prostředí, které je svým charakterem a umístěním blízké jejímu přirozenému prostředí. To se odráží na celkovém vzhledu zařízení i na přizpůsobení pracovníků potřebám mladých lidí. Službu může využít kdokoliv z cílové skupiny bez omezení, pokud svým chováním a jednáním neomezuje a neohrožuje sám sebe, ostatní klienty, pracovníky či efektivitu služby.¹³

Nízkoprahové zařízení mohou navštěvovat všichni, od těch nejvzornějších jedničkářů přes vyznavače alternativního způsobu života až po jedince ze speciální školy. Jsou v podstatě volnočasovou alternativou k různým zájmovým útvarům, kroužkům a jiným organizovaným aktivitám. Navíc ale poskytují poradenství a sociální servis. Návštěvníci mají svobodu volby, a to jak při pohybu v prostoru klubu, tak v chování i ve volbě vykonávaných činností. Nízkoprahová zařízení nabízí mladým lidem mnoho programů a vybavení jako je například poslech muziky a promítání filmů na přání, stolní fotbal, stolní tenis, kulečník, lezeckou stěnu či půjčovnu sportovního vybavení na ven, zkušebnu s hudebními nástroji pro mladé začínající kapely, výtvarnou dílnu s hrncířským kruhem a jiné.¹⁴

Zásadní význam zařízení je však v jejich poradenské a preventivní činnosti. Umožňují mladým lidem si popovídat nebo se svěřit se svými problémy, které

---

¹² Srov. *Standardy kvality sociálních služeb pro nízkoprahové zařízení pro děti a mládež* [online]. 2006 – 2010 [cit. 2010-02-26]. Dostupné z WWW:

<http://www.streetwork.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=195>.

¹³ Srov. Česká asociace streetwork. *Publikace Pojmosloví Nízkoprahových zařízení pro děti a mládež*. [online]. 2006 – 2010 [cit. 2010-02-26]. Dostupné z WWW:

<http://www.streetwork.cz/images/download/Pojmoslovi_text.pdf>.

¹⁴ Srov. TOMANOVÁ, Z. *Syndrom vyhoření a pracovník NZDM*. Teologická fakulta: České Budějovice, 2007.s. 11-12.

mají možnost s pracovníky rozebírat a řešit. Vytvářejí pro mladé lidi chráněný prostor, v němž si mladý člověk najde svoje místo, což je přesně to, co v mnohdy nebezpečných velkoměstech a anonymních sídlištích chybí. Mládež je během pobytu v zařízení chráněna a současně pod dohledem zkušených pracovníků. V každém zařízení rovněž platí přesná pravidla, která mimo jiné zakazují užívání alkoholických nápojů, drog, násilí a šikanu.¹⁵

Posláním NZDM je usilovat o začlenění mladých lidí do společnosti a o pozitivní změnu životního způsobu mladých, kteří jsou v nepříznivé sociální situaci. Poskytovat informace, odbornou pomoc, podporu a předcházet tak jejich sociálnímu vyloučení.¹⁶ V rámci nízkoprahově pojímané práce mají činnosti prováděné v těchto zařízeních směřovat k rozšíření životních příležitostí klientů, k zprostředkování řešení jejich každodenních problémů a ke zmírnění nebezpečí, která jim hrozí na základně vyhocení různých společenských konfliktů.¹⁷

2.2. Cíle NZDM

Nízkoprahová zařízení se snaží minimalizovat rizika související s životním obdobím dospívání, umožnit mladým lidem lepší orientaci v jejich sociálním prostředí a vytvářet podmínky pro samostatné řešení nepříznivých situací.¹⁸

NZDM usilují o zlepšení kvality života cílové skupiny mladých lidí, kterou naplňují ve třech oblastech:¹⁹

1. pomoc při překonání životních problémů mladých lidí a zvyšování jejich sociální dovednosti, ochrana jejich práv. Pracovník by měl metodami sociální práce umět pomoci klientovi ve chvíli, kdy se dostane do nějakých životních obtíží a problémů, stavu nouze či tísně, kdy se učí nějaké

---

¹⁵ Srov. TOMANOVÁ, Z. *Syndrom vyhoření a pracovník NZDM*. s. 12.

¹⁶ Srov. Česká asociace streetwork. *Publikace Pojmosloví Nízkoprahových zařízení pro děti a mládež*. [online]. 2006 – 2010 [cit. 2010-02-26]. Dostupné z WWW: <http://www.streetwork.cz/images/download/Pojmoslovi_text.pdf>.

¹⁷ Srov. TOMANOVÁ, Z. *Syndrom vyhoření a pracovník NZDM*. s. 15.

¹⁸ Srov. ŠANDOR, J. Aj. *Nízkoprahové programy pro děti a mládež – Úvod do problematiky*. s. 35.

¹⁹ Srov. TOMANOVÁ, Z. *Syndrom vyhoření a pracovník NZDM*, s. 16.

základní sociální návyky, kdy jsou porušována jeho práva. Jde o to, aby zde pracovník zde byl pro klienta ve chvíli, když to on potřebuje.

2. aktivizace životního způsobu cílové skupiny a poskytnutí podmínek pro smysluplné trávení volného času. Pracovníci se snaží podněcovat mladé lidi k smysluplnému trávení volné času. To znamená, že jsou pouze poskytnuty podmínky pro ně, aby si obsah a formu činností vytvářeli oni sami.
3. předcházení, zabránění a omezení sociálně patologických jevů páchaných mladými lidmi na svých vrstevnících. Jde o předcházení negativním jevům ve snaze změnit klienta i jeho prostředí, které povedou k tomu, že nepříznivé jevy nenastanou. Dále o zabránění těmto jevům tím, že se zastaví konkrétní nevyhovující situace, které přímo hrozí. A jde také v této oblasti o omezení, tedy snížení rozsahu konaných nevyhovujících činností..

2.3 Cílová skupina NZDM

Cílovou skupinou NZDM jsou děti a mládež, které zažívají nepříznivé sociální situace. Jde o konfliktní společenské situace, obtížné životní události a omezující životní podmínky. Jsou to děti a mládež ve věkových skupinách od 6 – 12 let, od 13 – 18 let a od 19 – 26 let. Žijí nebo se pohybují v konkrétní lokalitě, kterou lze vymezit sociálně a geograficky. Dále je možné charakterizovat jako cílovou skupinu děti a mládež, kteří se můžou nebo nechtějí zapojit do standardních volnočasových aktivit, vyhýbají se standardním formám institucionalizované pomoci a péče, dávají přednost neproduktivnímu trávení volného času i mimo rodinu či jinou sociální skupinu. Mají jiný životní styl, díky kterému se dostávají do konfliktů, který je ohrožující pro ně samé nebo jejich okolí.²⁰

Dle standardů NZDM charakterizuje cílovou skupinu především to, že její členové se nachází v obtížné životní situaci, dostali se do konfliktu se sociálním

---

²⁰ Srov. Česká asociace streetwork. *Publikace Pojmosloví Nízkoprahových zařízení pro děti a mládež*. [online]. 2006 – 2010 [cit. 2010-02-26]. Dostupné z WWW: <http://www.streetwork.cz/images/download/Pojmoslovi_text.pdf>.

okolím nebo společenskými normami a potřebují v této situaci pomoc, kterou jim nejsou schopni nebo ochotni poskytnout jejich blízcí a členové. Ti mají vyhraněný životní styl a způsob trávení volného času, který není zcela přijímán většinovou společností (náleží k určité subkultuře, etniku, minoritě).²¹

Každé NZDM definuje svou cílovou skupinu dle potřeb dané lokality a zakázky, kterou plní vůči dárcům a sponzorům a zaměřenosti vlastní nabídky. Některé charakteristiky mají jednotlivé nízkoprahové zařízení při definování své cílové skupiny často shodné. Patří k nim trávení volného času s kamarády mimo domov, nezájem o organizované zájmové aktivity, problémy ve škole, konfliktní vztahy v rodině a experimentování s návykovými látkami. Zařízení působí v oblasti volného času dětí a mládeže.²²

2.4 Základní typy nízkoprahově organizovaných služeb

Nízkoprahově organizované služby zahrnují dosti široký rejstřík metod, přístupů a strategií. Nejvíce známé jsou ve formě terénní práce – streetworku, který působí přímo v prostředí, v němž se nacházejí cílové skupiny. Běžná jsou kontaktní centra pracující především s drogově závislými či mladými prostitutky. Do podvědomí vstoupila také preventivně orientovaná nízkoprahová „volnočasová“ zařízení či komunitní centra konající činnost s neorganizovanou mládeží. Například na velkoměstských sídlištích či v lokalitách s vysokou nezaměstnaností. Prostředky a metody kontaktní práce jsou využívány a rozvíjeny i mezi subkulturami, minoritami nebo ve skupinách společensky vyloučených osob jako jsou například bezdomovci. Přes odlišnosti v některých postupech, ve způsobech dosahování cílů a v dosahu nabídky (podmíněné typem cílové skupiny) se uvedené formy činnosti shodují v mnoha prvcích.²³

---

²¹ Srov. *Standardy kvality sociálních služeb pro nízkoprahové zařízení pro děti a mládež* [online]. 2006 – 2010 [cit. 2010-02-26]. Dostupné z WWW:

<http://www.streetwork.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=195>.

²² Srov. TOMANOVÁ, Z. *Syndrom vyhoření a pracovník NZDM*. s. 17.

²³ Srov. KLÍMA, P. a kol. *Kontaktní práce*. Praha: Česká asociace streetwork, 2007. s. 16.

Různé podoby sociální a sociálně pedagogické práce jsou charakterizovány činnostmi, které směřují k aktivnímu vyhledávání a navázání komunikace (posléze i vztahů) s určitými cílovými asociálními skupinami. Nejde však pouze o to navázat nějaký letmý kontakt s těmito osobami – „problémovými“ jednotlivci či „závadovým“ uskupením - ale o udržení žádoucího sociálního styku po tak dlouhou dobu. Děti či mladiství by měli rozpoznat užitečnost tohoto setkávání, aby připustili, v čem a jak může být pro ně přínosné.²⁴

Dalším podstatným úkolem kontaktní práce je pomoc při prosazování práv a zájmů klientů. Obvykle jsou tyto intervence konané ve prospěch a na ochranu jednotlivců. Může to být smířčí dojednávání umožňující mladistvému vyřešit nějaký konflikt nebo zvládnout vyhrocenou situaci. Častou formou podpory je rovněž doprovázení dospívajících se sociálně právní pomocí při jednáních s institucemi. Pomoc při prosazování práv a zájmů se týká nejen jednotlivců, ale také sociálních skupin. Může se například podporovat budování hřišť, zařízení U-rampy pro skate board nebo podněcovat potřebu dospívajících věnovat se aktivněji sportovním činnostem, kterými jsou (situačně a krátkodobě) zaujati. Terénní pracovník zde nejprve působí jako moderátor diskuze uvnitř skupiny (facilitátor), a pak zprostředkující jednatel (mediátor) při dohovoru s úřady nebo s majiteli pozemku.²⁵

2.5 Služby poskytované v NZDM

Každé nízkoprahové zařízení poskytuje širokou škálu svých služeb. Zmíníme však čtyři služby, které můžeme říci jsou stěžejní pro nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, které nás zajímá. Jsou jimi volný vstup a pobyt v zařízení, sociální služby, volnočasové aktivity a činnosti zaměřené na prevenci.²⁶

---

²⁴ Srov. KLÍMA, P. a kol. *Kontaktní práce*. s. 16.

²⁵ Srov. Tamtéž s. 16.

²⁶ Srov. *Standardy kvality sociálních služeb pro nízkoprahové zařízení pro děti a mládež* [online]. 2006 – 2010 [cit. 2010-02-26]. Dostupné z WWW: <http://www.streetwork.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=195>.

2.5.1 Volný vstup a pobyt v zařízení

Tato služba znamená umožnění pobývání v klubu bez zapojení se jakékoliv strukturované činnosti, přičemž je samozřejmě možné využít výhody prostoru zařízení se základním vybavením. Přitom by sami pracovníci měli vystihnout okamžik, kdy je potřeba mladé lidi povzbudit k aktivnímu jednání. Není to vždy dobré, pokud je jejich pasivita v zařízení podporována.²⁷

2.5.2 Sociální služby

Sociální služby jsou takové služby, které jsou poskytovány oprávněným uživatelům s cílem zvýšení kvality života, případně i ochrana zájmů společnosti.²⁸ V rámci NZDM se pracovníci těchto zařízení snaží poskytnout služby tak, aby mladým lidem dali nejen zázemí pro využívání volnočasových aktivit, ale především zde byli jako pomoc a opora v době, kdy mladí potřebují pomoc a radu. Můžeme zde řadit sociální služby jako je kontaktní práce, situační intervence, základní poradenství a doprovodné aktivity.²⁹

2.5.3 Volnočasové aktivity

Volnočasové aktivity, které zařízení nabízí, nevyžadují registraci a pravidelnou docházku mladých lidí. Ve většině zařízení je umístěn stolní fotbal, šipky, kulečnick, stolní tenis, lezecké stěny, počítačové místnosti, půjčovny sportovního vybavení, zkušebny se základním vybavením pro mladé kapely a jiné. Bývají pořádané také programové akce, jako jsou besedy, diskuze, turnaje, hudební a taneční akce, sportovní aktivity. Některá zařízení mají vlastní bar s nealkoholickými nápoji, případně čajovnu.

To, jak klienti vnímají zařízení a jeho pracovníky, se odráží i na využívání těchto služeb v organizaci. Pracovníci by na tento fakt neměli zapomínat. Neměli

---

²⁷ Srov. TOMANOVÁ, Z. *Syndrom vyhoření a pracovník NZDM*. s. 19.

²⁸ Srov. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003. s. 214. ISBN 80-7178-549-0.

²⁹ Srov. TOMANOVÁ, Z. *Syndrom vyhoření a pracovník NZDM*. s. 19.

by tak využívat volnočasových aktivit jako nabídku, za kterou se mohou schovat, ale spíše jako prostředek k rozvíjení vztahu s mladými lidmi.³⁰

2.5.4 Aktivity a činnosti zaměřené na prevenci

Prevence spočívá v poskytování pravdivých informací o rizicích a zneužívání návykových látek a o sociálně-patologických jevech. V praxi to znamená navázat vztah s klientem, kdy vznikne důvěra mezi pracovníkem a mladým, který potřebuje pomoc. Tento vztah se nedá vybudovat za den či týden. Proto je škoda, že pracovníci, kteří již v oboru pracují delší dobu často zařízení opouští.³¹

3 Pohled na současnou participaci v NZDM

Třetí kapitola je taková úvaha nad tím, jak je to obecně se současnou participací v NZDM. Zda se tento pojem v těchto organizacích vyskytuje a zmiňuje a také jestli je možnost tohoto propojení pojmu i v praktickém fungování v zařízeních.

Dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách³², nabízí NZDM služby typu výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkovávají kontakt se společenským prostředím, sociálně terapeutické činnosti a pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí, a to klientům od 6 do 26 let. V těchto činnostech je široké pole působnosti na uplatnění participace, ale děje se tomu tak?

Obecně každé NZDM poskytuje svým klientům základní programovou nabídku, do které spadá možnost zahrát si stolní fotbal, kulečnick, míčové a stolní hry a provoz nealkoholického baru, kde je možnost si něco zakoupit. Tato nabídka, si myslím, zaujme téměř každého z cílové skupiny. Už jen tato

---

³⁰ Srov. TOMANOVÁ, Z. *Syndrom vyhoření a pracovník NZDM*. s. 20.

³¹ Srov. Tamtéž s. 20.

³² Zákon č. 108/2006 S. o sociálních službách

programová nabídka přispívá k primární prevenci všech sociálně patologických jevů, neboť je možnost na klienty působit v jiném prostředí a klientům tak lépe pomáhat.

Tato základní nabídka některým klientům plně vyhovuje. Jsou tu však také klienti, kteří by chtěli dělat i jiné činnosti a mít možnost je dělat v těchto zařízeních, do kterých přichází. Například mnoho mladých lidí miluje hudbu a snaží se hrát na nějaký hudební nástroj. Doma a kdekoliv jinde však k tomu nemají podmínky, a tak by byli rádi, kdyby tuhle možnost měli v těchto zařízeních. I proto v některých NZDM vznikají hudebny, kde klienti tuto možnost mají a NZDM poskytuje další program či činnost než jen základní programovou nabídku. V podobném duchu je tak možnost rozšiřovat základní programovou nabídku na další činnosti, které by se v NZDM mohly provádět. Nejde to ovšem bez klientů, protože právě oni jsou ti, kteří dané činnosti provozují a dané programy realizují. NZDM by měla být otevřena veškerým nápadům a podnětům, které klienti mají a podporovat je v tomhle směru. Nemá být totiž cílem to, aby zařízení daného typu poskytovalo nepřehledné množství programů a činností, které si utváří samo. Bohužel v mnoha zařízeních se to stále takhle praktikuje.

Myslím si, že aktivní složkou na utváření programů a činností v NZDM mají být sami klienti. Jsou to oni, kdo využívá tyto služby a měli by mít možnost utvářet je dle svých představ. Vždy se člověk zapojuje víc do činností, které si sám vytvořil nebo měl možnost se na nich spolupodílet, než na činnostech, kterých se účastnit v jistém smyslu musí, jelikož žádná jiná nabídka činností není. Klient má být brán jako subjekt a nemá být pouze vnímán jako objekt zařízením.

Tím, že klienty budeme brát jako subjekty, posílíme jejich roli a vyšší míru participace v zařízení. Dát jim možnost nejen navrhovat činnosti a programy nebo dávat jen určité podněty, ale i vytvářet a realizovat je od samotného počátku, připravovat je a nechat je samotné utvářet je. Příkladem může být situace, která není přímo zaměřená na realizaci projektu v určitém nízkoprahovém zařízení, ale uvádím jej proto, protože je na něm dobře vidět, jak celý projekt vznikl díky mladým lidem, kteří ve svém bydlišti viděli tento problém a přišli s jejím řešením. Šlo o to, že v obci přibylo mladých lidí, kteří jezdí na skateboardu, ale nemají

žádné veřejné místo vybavené rampami. Zdá se tak, že myšlenka vybudování právě takového hřiště, kde by se tito mladí lidé mohli realizovat, je dobrý nápad. Toto vybudování by se mohlo zalíbit jak dětem, jelikož by měly kde jezdit a cvičit, tak i dospělým, jelikož je tito mladí nebudou rušit jinde.

V první fázi si iniciátoři udělali průzkum, z kterého jim vyšlo, že mezi mladými lidmi ve věku od 13 -18 let je nezanedbatelná skupina, kterým právě takový skateboardový park chybí. Proto shromáždili potenciální zájemce o vybudování tohoto hřiště a s nimi zahájili kampaň za vybudování hřiště. Na základě této kampaně (v místních médiích) dostali příslib finanční podpory od úřadů a sponzorů.

Ve druhé fázi se svolala schůzka, na které se mladí lidé dohodli na základních parametrech hřiště, pak byla vyhlášena soutěž o nejlepší návrh hřiště. Z předložených návrhů byl zvolen ten, který vyhovoval požadavkům zadavatelů, což byla v tomto případě skupina budoucích uživatelů (za pomoci dospělých pedagogů).

Ve třetí fázi po vybrání nejlepších námětů, byla vytvořena pracovní skupina, ve které se zapojil architekt, technici i mladí lidé. V této skupině byl zhotoven z dosavadních námětů konečný návrh, který byl projednán na stavebním úřadě a s pomocí úředníků stavebního úřadu byly vyřešeny některé problémy (např. otázka hlučnosti). Poté byl proveden předběžný rozpočet, prováděcí projekt a podání (již předjednané) žádosti o dotaci na tento projekt.

V poslední fázi se uvedený příklad hřiště pro skateboardy realizoval. Zajímavé je, že mezi prvním impulsem k projektu a dokončením jeho realizace proběhl pouze jeden rok.³³ Podobné příklady jde vztáhnout i na NZDM, které mohou mladí lidé uskutečnit.

Participaci klientů v NZDM jde vzít i z pohledu uzavírání určité smlouvy a kontrakty s klienty a nebrání tomu ani to, že klienti v zařízeních vystupují

---

³³ Srov. KAPLÁNEK, M. *Partecipace dětí a mládeže*. [online]. České Budějovice, Teologická fakulta, Katedra pedagogiky. 2006 – 2010 [cit. 2010-02-26]. Dostupné z WWW: <http://www.tf.jcu.cz/katedry/kpd/pvc/studijni_materialy>.

anonymně pod přezdívkou nebo jen křestním jménem. Je to dáno i ze zákona a to ve standardech kvality služeb při zákonu č. 108/2006 Sb. o sociálních službách. Myslím si, že písemná forma vždy přidá na vážnosti, a tak když klient přijde za pracovníkem se svým problémem, který ho trápí, chtěl by jej řešit, a spolu s pracovníkem si určí, jak by se toho mohlo dosáhnout a jak při něm postupovat. Písemná forma oproti formě ústní je na místě. Klienta to posílí a může mít větší snahu na svém problému pracovat. Ve smlouvě jsou sepsané zpravidla kroky, jak dané cíle dosáhnout, za jakou dobu a podobně.

Kdybych měl říci, zda se participace v NZDM vyskytuje, řeknu ano. Zda tomu tak ovšem ale je, ukáže následná kapitola, ve které se zabývám výzkumem participace ve vybraných Nízkoprahových zařízeních v České republice.

4 Výzkum

Čtvrtá kapitole se zabývá samotným výzkumem, kdy je nejprve vymezen předmět výzkumu a také výzkumná otázka. Jako volba metody výzkumu je analýza dokumentů, která je dále obecně popsána. Navazuje výběr zařízení, ve kterých bylo zkoumání provedeno a seznam dokumentů, ze kterých analýza dokumentů čerpala. Následují cílové skupiny a možnosti činností ve vybraných NZDM. Na závěr je zmíněn postup při zkoumání, samotné vlastní zkoumání a shrnutí výzkumu.

4.1 Předmět výzkumu

Předmětem výzkumu byla participace mladých lidí ve vybraných Nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež v České republice, čili zda mají mladí lidé v těchto zařízeních možnost připravovat, účastnit se, realizovat programy a aktivity, zda mají možnost podávat nápady a připomínky na tyto služby, které v těchto zařízeních vznikají.

4.2 Výzkumná otázka

Základní výzkumná otázka zní: „Jaká je možnost participace mladých lidí ve vybraných Nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež v České republice?“

4.3 Volba metody a její zdůvodnění

Jako metodu výzkumu a nástroj pro zodpovězení výzkumné otázky jsem zvolil analýzu dokumentů. Zkoumání dokumentů mi umožňuje orientaci ve zvolených NZDM v České republice a dojít tak k potřebným poznatkům. Analýza dokumentů krom jiného se dá použít i tehdy, jestliže není přístup k informacím pomocí pozorování, dotazování nebo měření, což je i můj případ.

„Analýza dokumentů patří ke standardním technikám jak v kvalitativním, tak kvantitativním výzkumu. Dokumenty, všechny napsané nebo zaznamenané, mohou být podrobeny analýze z různých hledisek. V dokumentech se projevuje osobní nebo skupinové vědomé nebo nevědomé postoje, hodnoty a ideje. Dokumenty máme na mysli knihy, články, záznamy projevů funkcionářů, plakáty, obrazy a jiné. Za dokumenty se mohou považovat veškeré stopy lidské existence.“³⁴

Analýza dokumentů má své silné i slabé stránky. Výhodou je, že zde odpadá možnost zkreslení dat, ke kterému může dojít při terénním výzkumu (např. při pozorování nebo rozhovorech). Subjektivita výzkumníka hraje roli při výběru dokumentů, ale ne v informacích, které jsou obsaženy v dokumentech. Mluvíme o nereaktivním způsobu sběru dat.³⁵ Slabinou zvolené metody může být, že zde nedochází k přímému kontaktu s realitou a jsou sledovány pouze projekty, nikoli výchovná praxe. Nadto dokumenty nejsou zcela aktuální, vývoj zařízení a jejich činnosti je před nimi vždy o krok napřed.

4.4 Výběr zařízení a získání dokumentů

---

³⁴ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, s. 132-133.

³⁵ Srov. Tamtéž s. 132-133.

Do výzkumu byla zahrnuta zařízení, splňující následující tři podmínky:

1. jedná se o nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
2. jedná se o Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež v České republice
3. zařízení, která ochotně poskytla své dokumenty nebo byly patřičné materiály o nich najduy z jiných zdrojů

Byla tak vybrána tyto zařízení:

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Bouda v Českém Krumlově

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Pixla v Plzni

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Klídek v Hradci Králové

Nízkoprahový klub pro mládež Pacifik v Praze

Nízkoprahový klub pro mládež Velryba v Písku

Nízkoprahový klub pro mládež Vrabkar v Jihlavě

Salesiánské středisko dětí a mládeže - Klub Oráč v Českých Budějovicích

Za zdroj dokumentů jsou považovány všechny mě poskytnuté a dostupné materiály o zařízení, které jsou vyjmenovány v následující tabulce. Tyto dokumenty mám uloženy ve svém archívu.

Tabulka č. 1 Seznam zkoumaných materiálů u jednotlivých organizací

NÁZEV ZAŘÍZENÍ	DOKUMENTY
NZDM Bouda v Českém Krumlově	Výroční zpráva 2008
	dokument: Individuální plány (nahlídnutí do něj a zapsání si poznámek)
	internetové stránky: http://www.icmck.cz/
NZDM Pixla v Plzni	Závěrečná zpráva 2008
	internetové stránky: http://www.ponton.cz/
NZDM Klídek v Hradci Králové	Výroční zpráva 2008
	internetové stránky: http://www.prostorpro.cz

NK Pacific v Praze	Výroční zpráva 2008
	internetové stránky: http://www.motylek.org/motylek/index.php
NK Velryba v Písku	Výroční zpráva Elim Písek 2009
	Výroční zpráva Elim Písek 2008
	Závěrečná zpráva projektu za rok 2009
NK Vrabkar v Jihlavě	dokument: Individuální plány (nahlídnutí do něj a udělení si poznámek)
	internetové stránky: http://www.vrakbar.ic.cz/prezentace.php?zobraz_1=nizkoprahovy_klub
SSDM- Klub Oráč v Českých Budějovicích	Výroční zpráva 2008/2009
	dokument: Individuální plány (nahlídnutí do něj a zapsání si poznámek)
	dokument: Popis realizace poskytovaných sociálních služeb
	internetové stránky: http://www.sasmcb.sdb.cz

4.5 Cílové skupiny a možnosti činností ve vybraných NZDM

Seznámení s jednotlivými zkoumanými NZDM a NK ve smyslu pro jakou cílovou skupinou poskytují své služby a jaké nabízí možnosti aktivit a programů v jejich organizacích.

4.5.1 Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Bouda v Českém Krumlově

Cílovou skupinou zařízení je mládež středoškolského věku a žáci posledních ročníků ZŠ a mládež z rizikového sociálního prostředí. Jedná se tak o mládež ve věku od 14 do 20 let.

Nabízí zázemí pro neformální setkávání a vlastní hudební, divadelní, pohybovou, výtvarnou a další jinou tvorbu. Vedle pravidelné činnosti mají mladí lidé možnost aktivně realizovat vlastními silami také nepravidelné aktivity (výstavy, koncerty, filmový klub, semináře aj.).

4.5.2 Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Pixla v Plzni

Cílovou skupinou jsou neorganizované děti a mládež zejména ze sociálně znevýhodněného prostředí ve věku od 6 do 20 let z Plzně a blízkého okolí. A to bez rozdílu barvy pleti, příslušnosti k menšině, vyznání, sexuální orientace a dalších odlišností. Není však pro duševně či tělesně handicapované. V současné době jde již o široce rozvětvenou skupinu městských dětí z různých lokalit Plzně a okolí.

Nabízí zázemí pro pravidelné programové aktivity (například výtvarné a různé kreativní činnosti, sportovní turnaje, vaření a pečení, tanec a zpěv). Dále nabízí volnočasové aktivity od těch jednodušších (kreslení, poslech hudby, pouštění filmu) po ty složitější (hudební zkušebna, výtvarná místnost, počítačová místnost). Je možnost využívat i posilovnu.

4.5.3 Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Klídek v Hradci Králové

Cílovou skupinou jsou děti a mladí lidé ve věku 8 – 20 let primárně z lokality Hradec Králové, kteří jsou ve větší míře ohroženi sociálně nežádoucími jevy, nachází se v sociálně obtížené situaci, mohou být v konfliktu se sociálním okolím, hledají alternativu k běžnému trávení volného času, nebo mají zájem se dále rozvíjet.

Nabízí sociální služby (kontaktní práce, poradenství, doučování, aj.), volnočasové aktivity (běžná nabídka, workshopy, výlety), zážitkové programy a preventivní programy (besedy, exkurze).

4.5.4 Nízkoprahový klub pro mládež Pacifik v Praze

Cílovou skupinou jsou děti a mládež ve věku 6 – 18 let, kteří jsou v nepříznivé sociální situaci a ohroženi společensky nežádoucími jevy, zažívají konfliktní společenské situace, obtížné životní události, vyrůstají v nepříznivém rodinném zázemí, vedou alternativní způsob života a nebo dávají přednost pasivnímu trávení volného času.

Nabízí možnosti účastnit se různých klubů v zařízení jako je filmový klub, klub vaření, diskuzní klub, výtvarný klub. Možnost využít i základní programové nabídky (fotbálek, šipky, stolní hry, aj.). Nabízí se také sociální služby (kontaktní práce, případová práce, poradenství, kontakt s institucemi, aj.). A také doučování preventivní programy a doučování romských dětí.

4.5.5 Nízkoprahový klub pro mládež Velryba v Písku

Cílová skupina jsou děti od 3 – 26 let.

Služby a činnosti v zařízení jsou rozděleny dle věkové kategorie pro děti a pro mládež. Pro děti zařízení nabízí besídky, vzdělávání, letní tábory, hry a činnosti v Klubu dobré zprávy a Klubu Awana. Pro mládež se nabízí English Club (učení anglického jazyka pomocí her), různé pobyty a výlety, letní aktivity, vzdělávání, aj.

4.5.6 Nízkoprahový klub pro mládež Vrabkar v Jihlavě

Cílovou skupinou je mládež ve věku 14 – 19 let, která se nemůže nebo nechce zapojit do standardních volnočasových aktivit. Dává přednost pasivnímu trávení volného času mimo domov. Zažívání nepříznivé sociální situace. Vyhýbají se standardním institucionalizovaným formám pomoci a péče.

Klub nabízí nepravidelné volnočasové aktivity (beatbox, malování, kreslení, práce s hlínou, aj.), pravidelné volnočasové aktivity (rozděleny na dílny jako je dj workshop, break dance, thaibox, hraní na etno bubny, aj.) a sociální služby (kontaktní práce, poradenství, doprovod na instituce, aj.).

4.5.7 Salesiánské středisko dětí a mládeže - Klub Oráč v Českých Budějovicích

Cílovou skupinou klubu jsou neorganizované nebo sociálně znevýhodněné děti ve věku 6 do 26 let. Jde o děti majoritní i romské a to zejména spádové oblasti Čtyrky Dvory a sídliště Máj.

Možností zařízení kulečnick, stolní tenis, míčové (v tělocvičně) a stolní hry, nealkoholický bar. K dispozici je hudebna, keramické, výtvarná a dřevomodelářská dílna, horolezecká stěna. Možnost i práce na počítači a doučování.

4.6 Postup při výzkumu

První fáze spočívala v získání dokumentů. Potřebné dokumenty jsem získal v daných organizacích, na jejich internetových stránkách, z jejich propagačních a informačních materiálů.

Druhá fáze spočívala v pročitání získaných dokumentů, porovnávání dokumentů a zaměření se na určité části a pojmy v nich, díky kterým mi vzešly tři vhodné skupiny činností, které pomohou zodpovědět výzkumnou otázku této práce.

4.7 Vlastní zkoumání

Na základě dostupných dokumentů a materiálů se vykrystalizovaly tři skupiny činností, na jejímž základě v závěrečném hodnocení se zodpoví výzkumná otázka. Těmito skupinami jsou 4.7.1 Uzavírání smluv a kontraktů s klienty, 4.7.2 Návrhy, nápady a připomínky klientů k činnosti zařízení a 4.7.3 Příprava a vlastní realizace činností a aktivit klienty.

4.7.1 Uzavírání smluv a kontraktů s klienty

Každé zařízení sociálního typu musí ze zákona dodržovat Standardy kvality služeb. Tato povinnost je ukotvena ve Vyhlášky Ministerstva práce a sociálních věcí č. 505/2006 Sb., prováděcího předpisu zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Pro naše potřeby je důležitý standard číslo 5 Individuální plánování průběhu sociální služby.

V obecné rovině lze říci, že NZDM, ač klienti tato zařízení navštěvují pod přezdívkami nebo jen křestním jménem a je tak dodržována jejich anonymita v těchto zařízeních, vedou dokumentace a materiály o klientovi. Mladiství mají právo do těchto dokumentů nahlížet a nesmí být vedeny bez jejich souhlasu.

Individuální plánování s klientem, jak bylo zmíněno, se ze zákona uskutečňuje. Je tím na mysli spolupráce pracovníka zařízení a klienta na stanovení si osobního cíle, který klient chce splnit. Iniciativa vychází přímo od klienta. Klient je tím, kdo dochází za pracovníkem s touto myšlenkou nějakého svého problému, se kterým si neví rady a na kterém by chtěl začít pracovat. S pracovníkem (převážně bývá v zařízení určen pracovník pro klienty, za kterým mají klienti možnost zajít) si klient o svém problému povídá a s jeho pomocí si stanoví osobní cíl, který se rozhodl plnit. Domluví se na vhodných krocích, které budou směřovat k uskutečnění osobního cíle. Hodnocení osobního cíle je velice důležitá část, kdy se hodnotí, zda se osobní cíl podařilo naplnit nebo ne, proč tomu tak je a jak postupovat dále. Individuální plánování se zpravidla děje písemnou formou, kdy se sepíše za pomoci pracovníka a vlastním podpisem (přezdívkou či křestním jménem, pod kterým klient vystupuje v zařízení) jej stvrdí. Tato forma je daleko užitečnější než forma osobní dohody, která pro klienta nemusí být tak zavazující a nemusí ji brát tak vážně. To, že pracovník nechá klienta, aby si sám navrhoval postupy naplnění osobního cíle, je velice přínosné. Vždy, když si někdo určí postup sám, lépe se mu to plní a je mu to přirozenější než když to udělá někdo za něj. Pracovník je tak nedirektivní a veškeré nápady a připomínky vychází z iniciativy klienta. Klient tak není jen pasivním objektem této sociální služby, ale spolupracujícím subjektem.

Individuální plánování se realizuje ve všech zkoumaných NZDM a myslím si, že to je velmi užitečné a správné

Individuální plánování se uskutečňuje v SSDM a jejich klubu Oráč, kdy jedna klientka přišla s problémem, který se týkal jejího kouření. Ona chtěla přestat, ať už ze zdravotních důvodů či finančních, ale stále se jí to nedařilo. Dohodla se tak s pracovníci, že předmětem jejího osobního cíle bude přestat kouřit. Sama za podpory pracovníce navrhovala vhodné kroky, díky kterým by se toho mohlo dosáhnout. Domluvily se na dalším setkání a dílčím hodnocením. Posléze se toto plánování sepsalo³⁶. V NZDM Bouda měl klient problém se záškoláctvím a rozhodl se s tímto svým problémem něco dělat a začít ho řešit. Taktéž za pomoci pracovníka si určil osobní cíl, v tomto případě omezit či zcela přerušit chození za školu a díky vlastním určeným krokům, za pomoci pracovníka, na tom pracovat.³⁷ A pro příklad v NK Vrabkar měl klient snahu zlepšit svoje chování a vztah k rodičům a opět za podpory pracovníka si určil osobní cíl, který se rozhodl plnit.³⁸

4.7.2 Návrhy, nápady a připomínky klientů k činnosti zařízení

Jak bylo zmíněno v teoretické části, nízkoprahové zařízení (laicky též nízkoprahové kluby) jsou určeny dětem a mládeži, kteří tráví svůj volný čas touláním na ulici, v partě či jinak neorganizovaně. Tato zařízení se snaží přiblížit se cílové skupině vytvořením prostředí, které je svým charakterem a umístěním blízké jejímu přirozenému prostředí. To se odráží na celkovém vzhledu zařízení i na přízpůsobení pracovníků potřebám mladých lidí. Službu může využít kdokoliv z cílové skupiny bez omezení, pokud svým chováním a jednáním neomezuje a neohrožuje sám sebe, ostatní klienty, pracovníky či efektivitu

---

³⁶ Z dokumentu o individuálních plánech, které v SSDM vedou. Na toto plánování jsem měl možnost nahlédnout a udělat si z něj poznámky, jelikož tyto dokumenty se fyzicky neposkytují.

³⁷ Z dokumentu o individuálních plánech, které NZDM Bouda vede. Taktéž udělány poznámky si, fyzicky neposkytnuto.

³⁸ Z dokumentu o individuálních plánech, které NK Vrabkar vede. Taktéž čerpáno z vlastních vypsáných poznámek.

služby.³⁹ To znamená, že tyto zařízení nevznikají za účelem direktivního vedení, kde by se striktně určovalo, co přichodzí klient bude dělat a co dělat nebude. Naopak, je daná svoboda pro klienty, ve smyslu na co máš chuť a náladu, to zde můžeš dělat, pokud to podmínky zařízení dovolují a není to nic proti pravidlům zařízení. Organizace je i utvářena klienty. Nejde o to, aby zařízení se líbilo jen pracovníkům a zaměstnancům, ale hlavně klientům. Proto klienti mají možnost svými postřehy, nápady, návrhy, připomínkami ovlivňovat celkovou podobu zařízení.

V NZDM Klídek mají mladí lidé, kteří sem dochází do tohoto zařízení, možnost průběžného vyjadřování se k chodu zařízení a sdělovat tak své různé nápady. Tuto možnost mají formou anket, dotazníků, rozhovorů nebo anonymního využití boxu přání a stížností.⁴⁰ Každá tato invence klientů je zpětně vyhodnocena. Klienti tak mají možnost říci připomínky k chodu zařízení, říci své návrhy, co by v klubu chtěli dělat, jaké akce jim tam chybí, co by je zajímalo a tak podobně. V SSDM klub Oráč a NZDM Bouda se neformálně schází pracovníci s klienty, kteří už do zařízení chodí delší dobu, a vedou vzájemnou zpětnou vazbu k chodu zařízení a jejich činnosti. V salesiánském středisku se tato invence děje po každém dni, kdy je klub otevřen. Kdy se na závěr klubu na chvíli zastaví pracovníci, dobrovolníci a právě tito klienti a vedou spolu zpětnou vazbu. Hodnotí, co se tento den v klubu událo, co se povedlo či nepovedlo a je tu prostor pro připomínky. Klienti jsou tak přímo součástí případných změn, které se mohou navrhnout při této zpětné vazbě, když bude zřejmé, že určitá věc nefungovala tak, jak bylo v plánu.⁴¹

Například díky těmto invencím a přáním od klientů se tak v NK Vrabkar realizují aktivity jako dj workshopy, break dance, thai box nebo hraní na etno

---

³⁹ Srov. Česká asociace streetwork. *Publikace Pojmosloví Nízkoprahových zařízení pro děti a mládež*. [online]. 2006 – 2010 [cit. 2010-02-26]. Dostupné z WWW: <http://www.streetwork.cz/images/download/Pojmoslovi_text.pdf>.

⁴⁰ Výroční zpráva 2008 NZDM Klídek

⁴¹ Tyto informace mám z osobní návštěvy v těchto zařízeních a z mých poznačených poznámek. Bohužel tato činnost je pro ně tak automatická po každém dni, že ji nemají nikde formálně zdokumentovanou. Přesto považují za důležité se o tomto v této části výzkumu zmínit.

bubny.⁴² Klienti se o tento druh činností se zajímali a přáli si je mít v zařízení, a tak jim zařízení z jejich přání a návrhů vyšlo vstříc a dané programy se tak zařadily do seznamu jejich činností.

Návrhy, nápady a připomínky klientů k činnosti se v zařízeních dějí a klienti tuto možnost různými zmíněnými způsoby mají. Je to přínosné, jelikož jak už bylo zmíněno, zařízení je určeno pro klienty a proto by pracovníci měli být otevření všem nápadům, jaké klienti mají, aby zařízení bylo pro klienty tím místem, kam rádi chodí a tráví svůj volný čas, namísto trávení jej neorganizovaně, na ulici a případně páchat trestnou činnost a užívat návykové látky.

4.7.3 Příprava a vlastní realizace činností a aktivit klienty

Nápadům, návrhům a připomínkám se meze nekladou, jak je zmíněno výše. Ovšem tyto návrhy a připomínky by neměli zůstat jen u toho, že klienti takhle zareagují a podají zpětnou vazbu a pracovníci daného zařízení se budou snažit tu činnost nebo aktivitu vymyslet. Naopak, pracovník tento návrh a připomínku vezme na vědomí a může zplnomocnit klienta či klienty, kteří s návrhem přišli, ať jej i sami připraví a realizují. Klienti tak mají možnost si danou činnost nebo aktivitu udělat podle svého a své představy, jaká se jim líbí.

Mnoho mladých lidí má rádo hudbu. Ať se již jedná o hraní na hudební nástroje, poslouchání hudby nebo tancování. V NK Velryba vznikla taneční skupina All4One, která se dala dohromady z tanečního vánočního pobytu uskutečněného v roce 2007. Vymysleli si sami svůj název a setkávali se a tančili spolu dále. Dokonce již vystoupili na různých akcích jako byl sjezd mládeže, na píseckých slavnostech nebo na křesťanské tvorbě ve Strakonících.⁴³

V mnoha NZDM mají mladí lidé možnost využívat místní hudebny, ať už je to v SSDM při klubu Oráč, v NZDM Bouda, v NZDM Pixla nebo NK Vrabkar. Samozřejmě, že klienti rádi uvítají tuto možnost si někde zahrát na hudební nástroje a případně si založit vlastní kapelu anebo se svou již vzniklou kapelou

---

⁴² Nízkoprahový klub Vrabkar [online] Dostupné: http://www.vrabkar.ic.cz/prezentace.php?zobraz_1=nizkoprahovy_klub

⁴³ Výroční zpráva 2008 Elim Písek, kam spadá NK Velryba

někde zkoušet. Jak se ale říká, zkoušení pořád do kola časem omrzí, je třeba si zahrát na živo před lidmi. A tak v NZDM Bouda z iniciativy mladých lidí mohl vzniknout projekt „Cihelna vystupovat“, který je zaměřený na setkávání a přehlídku mladé nezávislé kulturní scény v oblasti hudby a filmových dokumentů.⁴⁴

V NZDM Klídek klienti realizují jinou tvůrčí svou činnost a to divadlo, break dance a filmový klub.⁴⁵

Základní programová nabídka je téměř v každém zařízení realizována, a tak mladí lidé mají možnost se do ní zapojovat. Nejčastěji se jedná o sportovní míčové hry, hraní fotbalu nebo šipek. V NZDM Pixla se konají turnaje a soutěže ve sportovních aktivitách, které se konají průběžně během roku. Mladí lidé se na těch konajících akcích podílejí a také se mnohdy stávají realizátory těchto akcí, kdy pracovník je jen zprostředkovatel.⁴⁶ V NK Pacific se ve stejném duchu konají akce podobně. Uskutečnil se Meziklubový turnaj ve fotbalu klubů na Praze 14, jejímiž iniciátory byly mladí lidé a pracovníci jen zprostředkovatelé.⁴⁷

Dobrým příkladem realizované vlastní činnosti je i pořádání letních aktivit v NK Velryba při Elim Písek, kdy mladí lidé organizovali o minulých letních prázdninách tři anglické kempy (Písek, Strakonice a kemp 20+).⁴⁸

Myslím si, že podobných akcí v NZDM vzniká mnoho, kdy klienti mají možnosti si z vlastní iniciativy připravit své programy a aktivity, které chtějí dělat a do kterých zapojí i ostatní klienty zařízení. Klienti tak nejsou jen jednou už zmíněnými pasivními objekty organizace, kteří jen přijímají dané nabízené programy a aktivity, ale i sami si uskutečňují, utváří a participují na svých nápadech a návrzích.

---

⁴⁴ Výroční zpráva 2008 NZDM Bouda

⁴⁵ Výroční zpráva 2008 NZDM Klídek

⁴⁶ Závěrečná zpráva 2008 NZDM Pixla

⁴⁷ Výroční zpráva 2008 NK Pacific

⁴⁸ Výroční zpráva 2008 Elim Písek, kam spadá NK Velryba

4.8 Shrnutí zkoumání

Z výzkumu vyplývá, že klienti NZDM nejsou bráni jen jako objekty, které využívají dané aktivity a programy zařízení bez dalších jiných možností, ale že i sami si mohou realizovat a připravovat své programy, jako zmíněné pořádání sportovních aktivit a turnajů, založení vlastní taneční skupiny All4one v NK Velryba, uskutečnění projektu „Cihelna vystupovat“ v NZDM Bouda či realizované tři anglické kempy v NZDM Velryba při Elim Písek. Také i možnost zapojit se svými návrhy, nápady, připomínkami k chodu a činnostem v zařízení a to ve výzkumu zmíněnou formou vedení boxů přání a stížností v NZDM Klídek či zpětnovazebná reakce klientů a pracovníků v SSDM klub Oráč a NZDM Bouda. Tak i utváření individuálních plánů s klienty se zaměřením na jejich vlastní osobní cíl, se kterým za pracovníkem přišli, na kterém sami chtějí pracovat a na kterém si sami zvolili patřičné kroky, jak tento osobní cíl naplnit, zkoumané v části 4.7.1 Uzavírání smluv a kontraktů s klienty.

Závěr

Cílem této práce bylo odpovědět na výzkumnou otázku, která zní: „Jaká je možnost participace mladých lidí ve vybraných Nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež v České republice?“ Předmětem výzkumu tak byla participace mladých lidí v NZDM v Jihočeském kraji, čili zda mají mladí lidé v těchto zařízeních možnost připravovat, účastnit se, realizovat programy a aktivity, zda mají možnost podávat nápady a připomínky na tyto služby, které v zařízeních vznikají. Abych odpověděl na výzkumnou otázku, bylo potřeba provést výzkum. Jako metodu výzkumu jsem si zvolil analýzu dokumentů a zkoumal tak dostupné mě materiální vybraných Nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež v České republice.

Jak mnohdy v zařízeních bývá, teorie a praxe se většinou hodně od sebe liší. Práce má poukázat na to, zda se v zařízeních participace vyskytuje a není to jen napsané slovo v dokumentech zařízeních.

Z provedeného výzkumu je patrné, že ve zkoumaných vybraných NZDM se participace opravdu realizuje. Možností, jak tomu v zařízeních je, vyplývají z vlastního zkoumání. Jednak tím, že jsou s klienty uzavírány smlouvy a také tím, že jsou s nimi uzavírány různé kontrakty. Jak vyplývá z výzkumu, jde zejména o písemnou formu při individuálním plánování s klientem. To, že se utvoří písemná forma, dá celému osobnímu cíli v individuálním plánování větší váhu. Klient se cítí víc vtažen a zainteresován ve své snaze splnit svůj stanovený osobní cíl. Ve vybraných NZDM, jak potvrzuje výzkum, se smlouvy a kontrakty s klienty sepisují a toto je jedna z možností participace v zařízeních.

Participace ve vybraných zařízeních se děje i tak, že klienti mají možnost říci připomínky k chodu zařízení, říci své návrhy, co by v klubu chtěli dělat, jaké akce jim tam chybí, co by je zajímalo a podobně. Z výzkumu je patrné, že tyto podněty se dějí různou formou. Například jde o vedení boxů přání a stížností, kde klienti mají možnost se anonymně vyjadřovat k chodu zařízení a sdělovat tak různé nápady a připomínky, které mají. Jiným způsobem, jak tyto invence od klientů získat, je zpětnovazební reakce na závěr po každém klubu, činnosti nebo

programu. Tyto způsoby, které výzkum potvrdil, jsou správným odrazem toho, že zařízení je tu pro klienty a že klient má možnost kdykoliv se k čemukoliv vyjádřit a být opět již několikrát zmíněným spolupracujícím subjektem, který participuje v daných zařízeních.

Z výzkumu vyplynula i další možnost participace mladých lidí ve vybraných zařízeních, a to příprava a vlastní realizace činností a aktivit klienty. Vždy se člověk více nadchne pro to, co má možnost sám si připravit a zrealizovat. Z výzkumu vzešly připravované a realizované činnosti ve vybraných zařízeních jako uspořádání festivalu mládežnické alternativní hudby, který se uskutečnil a měl velkou odezvu. Dalším příkladem je uskupení mladých lidí v taneční skupině, které už mělo i své veřejné vystoupení, mladými lidmi organizované tři anglické kempy či různé sportovní turnaje v míčových hrách. Tyto akce se vždy uskutečnily z podnětu mladých lidí, kteří sami s nápadem přišli, připravili je a zároveň i zrealizovali či se aktivně podělili na jejich zrealizování.

Participace ve vybraných NZDM v České republice, jak je z výzkumu je patrné, se opravdu děje a není to jen psané slovo v jejich dokumentech, jak je vidět na konkrétních příkladech, které tato zařízení realizují a poskytují. Možností této participace ve vybraných zařízeních jsou trojího druhu a to zmíněné uzavírání smluv a kontraktů, podávání návrhů, nápadů a připomínek k chodu zařízení a vlastní příprava a realizace činností a programů v zařízení. Myslím si, že NZDM se ubírají správným směrem, jelikož participace mladých lidí v jejich zařízení je velice důležitá a do budoucna se jistě z těchto možností ustupovat nebude a hlavně ani nemělo.

Seznam použitých zdrojů

Monografie:

1. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.
2. HOFBAUER, B. *Participace dětí a mládeže na životě společnosti*. Praha Duha: 2003.
3. KLÍMA, P. a kol. *Kontaktní práce*. Praha: Česká asociace streetwork, 2007.
4. KOVAŘÍK, J. a kol. *Dětská práva, právní vědomí, participace dětí a sociální služby*. Zdravotně sociální fakulta: České Budějovice, 2001.
5. MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. 384 s. ISBN 80-7178-548-2.
6. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0.
7. PRŮCHA J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J.: *Pedagogický slovník*. 4.rozšířené vyd. Praha, Portál: 2003. ISBN 80-7178-772-8.
8. SCHRÖDER, Richard. *Kinder reden mit! Beteiligung an Politik, Stadtplanung und –gestaltung*. Wienheim; Basel 1995, 14, cit. dle Stange/Tiemann, Alltagsdemokratie und Partizipation
9. SVOBODA, M. *Sociálně pedagogické přístupy práce s „neorganizovanou mládeží“ v nízkoprahových zařízeních a otevřených klubech pro děti a mládež*. Teologická fakulta: České Budějovice, 2007.

10. ŠANDOR, J. aj. *Nízkoprahové programy pro děti a mládež – Úvod do problematiky*. Bratislava: Nadácia mládeže Slovenska, 2005. ISBN 80-969348-0-5.

11. TOMANOVÁ, Z. *Syndrom vyhoření a pracovník NZDM*. Teologická fakulta: České Budějovice, 2007.

Elektronické dokumenty:

12. Česká asociace streetwork. *Publikace Pojmosloví Nízkoprahových zařízení pro děti a mládež*. [online]. 2006 – 2010 [cit. 2010-02-26]. Dostupné z WWW: <http://www.streetwork.cz/images/download/Pojmoslovi_text.pdf>.

13. KAPLÁNEK, M. *Stupně participace*. [online]. České Budějovice, Teologická fakulta, Katedra pedagogiky. 2006 – 2010 [cit. 2010-02-26]. Dostupné z WWW: <http://www.tf.jcu.cz/katedry/kpd/pvc/studijni_materialy>.

14. KAPLÁNEK, M. *Formy participace v pedagogice volného času*. [online]. České Budějovice, Teologická fakulta, Katedra pedagogiky. 2006 – 2010 [cit. 2010-02-26]. Dostupné z WWW: <http://www.tf.jcu.cz/katedry/kpd/pvc/studijni_materialy>.

15. KAPLÁNEK, M. *Participace dětí a mládeže*. [online]. České Budějovice, Teologická fakulta, Katedra pedagogiky. 2006 – 2010 [cit. 2010-02-26]. Dostupné z WWW: <http://www.tf.jcu.cz/katedry/kpd/pvc/studijni_materialy>.

16. *Standardy kvality sociálních služeb pro nízkoprahové zařízení pro děti a mládež* [online]. 2006 – 2010 [cit. 2010-02-26]. Dostupné z WWW: <http://www.streetwork.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=195>.

17. *Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Bouda.* [online]. 2009 [cit. 2010-03-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.icmck.cz/index.php3?submenu=6>>.

18. *Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Klídek.* [online]. 2009 [cit. 2010-03-23]. Dostupné z WWW: <http://www.prostorpro.cz/index2.php?sid=&kat=3&pol=a_klidek>.

19. *Nízkoprahový klub Pacific.* [online]. 2009 [cit. 2010-03-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.motylek.org/motylek/index.php?Odkaz=29&Sekce=2>>.

20. *Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Pixla.* [online]. 2009 [cit. 2010-03-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.ponton.cz/nase-cinnost/nzdm-pixla/>>.

21. *Nízkoprahový klub Vrabkar.* [online]. 2009 [cit. 2010-03-23]. Dostupné z WWW: <http://www.vrakbar.ic.cz/prezentace.php?zobraz_1=nizkoprahovy_klub>.

22. VIDLÁKOVÁ, J. *Podoby žákovské participace.* [online] 27. 10. 2007 [cit. 2010-02-26].. Dostupné z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/1675/PODOBY-ZAKOVSKÉ-PARTICIPACE.html/>>.

23. *Salesiánské středisko mládeže – Dům dětí a mládeže.* [online]. 2009 [cit. 2010-03-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.sasmcb.sdb.cz/>>.

Ostatní zdroje:

24. Výroční zpráva 2008 NZDM Bouda

25. Výroční zpráva Elim Písek 2009, jejichž součástí je NK Velryba

26. Výroční zpráva Elim Písek 2008, jejichž součástí je NK Velryba

27. Výroční zpráva 2008 NZDM Klídek

28. Výroční zpráva 2008 NK Pacific

29. Výroční zpráva 2008/2009 SSDM – klub Oráč

30. Zákon č. 108/2006 Sb. *O sociálních službách*

31. Závěrečná zpráva projektu za rok 2009 Elim Písek, jejichž součástí je NK
Velryba

32. Závěrečná zpráva 2008 NZDM Pixla

Seznam zkratk

NZDM – Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež

NK – Nízkoprahový klub

SSDM – Salesiánské středisko dětí a mládeže

Abstrakt

Vorel, J. *Princip participace v nízkoprahovém zařízení*. České Budějovice 2010. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce M. Kaplánek.

Klíčová slova: nízkoprahovost, Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, participace, mladí lidé, trávení volného času.

Práce se zabývá participací v Nízkoprahovém zařízení. Vlastní text práce se zabývá zprvu teoretickým vymezením termínů. V první kapitole je to pojetím termínu participace, jejím vymezením, stupni a charakteristickými znaky. Dále v druhé kapitole popisuje Nízkoprahové zařízení, kdy vymezuje pojem Nízkoprahovost a Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, cíle, cílovou skupinu a služby poskytované v NZDM a základní typy nízkoprahové organizovaných služeb. Třetí kapitola je pohled na současnou participaci v NZDM, kdy jde o menší úvahu, jak tomu v dnešní době je.

Čtvrtá kapitola práce se zabývá výzkumem, které reaguje na výzkumnou otázku: Jaká je možnost participace mladých lidí ve vybraných Nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež v Jihočeském kraji? Za metodu výzkumu byla zvolena analýza dokumentů. Za zdroj výzkumu sloužily dokumenty jako jsou standardy zařízení, dokumenty o individuálním plánování s klienty, výroční zpráva zařízení, dokumenty na internetových stránkách zařízení, různé informační a propagační materiály zařízení. V poslední části této kapitoly se shrnul vlastní výzkum, který reagoval na výzkumnou otázku.

Abstract

Principle of participation in Low-threshold device

Key words : low threshold, Low-threshold facilities for children and young people, participation, young people, spent free time

The work deals with the participation of the low-threshold device. Custom text thesis deals first theoretical definition of terms. In the first chapter is the concept of the term of participation, it's definition, the degree and characteristic features. Furthermore, the second chapter describes the low-threshold facilities, which defines Low threshold and low-threshold facilities for children and young people, goals, target group and services provided in these facilities and basic types of low-threshold organized services. The third chapter is a look at the current participation in the Low-threshold facilities for children and young people , when there is a minor consideration, as it is today.

The fourth chapter deals with the work of research, which responds to the research question: What is the possibility of participation of young people in selected low-threshold facilities for children and young people in South County? I chose method of the analysis of research documents. Served as a source of research documents such as standard equipment, documents on individual planning with clients, the annual report equipment, documents on the web site facilities, various information and promotional materials equipment. In the last section of this chapter is summarized their own research, which reacted to the research question.